

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרִשְׁת דְּבָרִים

ט' אב תשע"ט

הפטרה: חזון ישעיהו

צום תשעה באב דחוי - החל מצאת השבת

מפסיקים לאכול מבע"פ 19:30 סיום הצום ביום א' 19:50

בסיום הצום: ברכת לבנה והבדלה

יציאת השבת ר"ת 20:52

גיליון 542

יציאת השבת:

20:12

ירושלים: 20:07

כניסת השבת:

19:01

ירושלים: 18:54

הצומות נהפכים לחגים!

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

את זיכרון חורבן בית המקדש אנו עושים על ידי צום. הצום גם מעורר לתשובה. ואולם, אנו יודעים שלעתיד לבוא יהפכו הצומות הללו לחגים ומועדים טובים. לפי החסידות יז' בתמוז יהיה חג ראשון וט' באב יהיה חג אחרון, והימים שבאמצע יהיו ימים טובים כמו חול המועד.

השנה זכינו ולא צמנו יז' בתמוז, ובעזרת ה' לא נצום בתשעה באב. לא, זה לא בגלל שאנו מצפים למשיח וכאשר הוא יבוא נהיה פטורים מתעניות אלו, ובוודאי שאנו מצפים לבואו. לא רק שלא נצום השנה אנו נאכל בימים האלו בשר ונשתה יין. הכיצד? צומות אלו חלים השנה בשבת, לפי זה הם הפכו כבר השנה לימי ששון ושמחה. נכון, נצטרך להתענות אלא אם כן יבוא המשיח עד אז, אך אנו לא צמים ביז' בתמוז וט' באב אלא בתאריכים אחרים: ח' בתמוז וז' באב, זהו צום דחוי שהוא חלש בעוצמתו ולכן לפי ההלכה יש להקל בו יותר לחולים ולמי שקשה עליהם הצום.

עובדה זו הופכת את השנה הזו פוטנציאלית לשנת גאולה, שנה שבה לא צמנו את הצומות האלו במועדם ועוד התענגנו בימים אלו באכילת בשר ובשתית יין, לפי חובת ההלכה. ובכל זאת עדיין מצווים אנו לעשות לתיקון הימים האלו. אם הבית נחרב בגלל שנאת חנם הרי אנו מחויבים להרבות באהבת חינום ואז נזכה לדברי הנביא זכריה, שצומות אלו יהפכו לששון ולשמחה, וכלשון הפסוק בנביא (זכריה ח', יט): "כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת צֹם הָרְבִיעִי וְצֹם הַחֲמִישִׁי וְצֹם הַשְּׁבִיעִי וְצֹם הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה לְבִית יְהוּדָה לְשִׂשׁוֹן וּלְשִׂמְחָה וּלְמַעֲדִים טוֹבִים", אמן כן יהי רצון.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

תשעה באב – לאורך הדורות

ט' באב כיום הפורענות והאבל הלאומי במשך הדורות והלקה הנלמד ממנו.

ט' באב הוא יום מועד לפורענות לעם ישראל, יום אבל על החורבן הכפול – חורבן בית המקדש הראשון והשני, בית ראשון חרב בגלל נטישת ערכי המוסר והיהדות בית ראשון חרב משום שבני הדור עברו בעיקר על שלושה עבירות חמורות גילוי עריות, שפיכות דמים ועבודה זרה.

הבית השני חרב בגלל שנאת חנם, לפי התלמוד חרבה ירושלים בימי הבית השני בגלל יהודים קיצוניים ולא בגלל הרומאים. מנהיגי ירושלים ורבניה רצו להגיע להסדר מדיני עם הרומאים הצרים על העיר. "הבריונים", כפי שהם מכונים בתלמוד, לא הסכימו לכך ועל מנת למנוע כל תהליך שכזה הם שרפו את מחסני המזון שבעיר וגרמו לרעב קשה ביותר בעיר ומכאן הדרך לנפילת הבית השני היתה קצרה.

מאורעות קשים שאירעו לעם ישראל בתשעה באב

בתשעה באב מתאבלים על חורבן בית המקדש הראשון והשני, ועל מאורעות קשים אחרים שאירעו לעם ישראל. אמרו חכמים במשנה (תענית כה, ב) חמשה דברים ארעו את אבותינו בתשעה באב: "נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ, וחרב הבית בראשונה ובשניה, ונלכדה ביתר, ונחרשה העיר".

החטא הראשון שבו נקבע בכיה לדורות – נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ האירוע הראשון היה כאשר העם היה במדבר. שנים עשר מרגלים יצאו לתור את ארץ כנען, וכשחזרו עשרה מהם הוציאו דיבת הארץ רעה, דברי ייאוש והפחידו את העם באומנם כי לא יוכלו לכבוש את ארץ כנען מפני שיושביה גיבורים וענקים. "וילוננו על משה ועל אהרן כל בני ישראל, ויאמרו אלהם כל העדה: לו מתנו בארץ מצרים או במדבר הזה לו מתנו. ולמה ה' מביא אותנו אל הארץ הזאת לנפל בחרב נשנינו וטפינו יהיו לבז, הלא טוב לנו שוב מצרימה. ויאמרו איש אל אחיו נתנה ראש ונשובה מצרימה" (במדבר יד, א-ד). יהושע וכלב מנסים לשכנע את העם: "...טובה הארץ מאד מאד. אם חפץ ה' בנו והביא אותנו אל הארץ הזאת ונתנה לנו, ארץ אשר היא זבת חלב ודבש" (במדבר יד, ז-ט). אך העם כתגובה – "ויאמרו כל העדה לרגום אותם באבנים" (במדבר יד, י).

חטא המרגלים לא נמחל, ועל כל השותפים בחטא נגזר שימותו במדבר, ורק יהושע בן נון וכלב בן יפונה שלא השתתפו בחטא זכו להכנס לארץ. מותבת הגמרא: "אמר רבה, אמר רבי יוחנן, אותו היום ערב תשעה באב היה. אמר הקב"ה, הם בכו בכיה של חנים, ואני אקבע להם בכיה לדורות" (סוטה ל"ה). "ואותו הלילה שמאסו בארץ היה ליל תשעה באב, ובאותה שעה נגזר על בית המקדש שיחרב" (תנחומא).

חורבן בית המקדש הראשון

בית ראשון נחרב בשנת 421 לפני הספירה. נבוכדנצר מלך בבל הגלה את ממלכת יהודה לבבל. בניו של צדקיהו המלך נשחטו אל מול עיניו, עיניו נעקרו והוא הובל עם יתר הגולים לבבל. חורבן ירושלים ובית המקדש מתוארים בספר מלכים, בספר דברי הימים ובספר ירמיה: "וישרף את בית ה', ואת בית המלך; ואת כל בתי ירושלים, ואת כל בית גדול-שרף באש". (מלכים ב כה, ט).

"וכל כלי בית האלוהים הגדולים והקטנים ואוצרות בית ה' ואוצרות המלך ושריו, הכל הביא בבל. וישרפו את בית האלוהים וינתצו את חומת ירושלים. וכל ארמנותיה שרפו באש, וכל כלי מחמדיה להשחית. ויגל השארית מן החרב אל בבל ויהיו לו ולבניו לעבדים עד מלוך מלכות פרס. למלאות דבר ה' בפי ירמיהו עד רצתה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה שבתה למלאות שבעים שנה".

חורבן בית המקדש השני

בית שני נחרב בשנת 70 לספירה. חורבן בית שני הביא לשבר עמוק בחיי עם ישראל, כיוון שלאחריו ישראל שהו בגלות אלפיים שנה. הרומאים שלטו בארץ משנת 63 לפנה"ס, השלטון הרומאי הפגין אכזריות כלפי העם בארץ.

בשנת 70 לספירה טיטוס מלווה בגדודים רומאים כבש את ירושלים והחריב את בית המקדש השני. החורבן היה טראומה קשה עבור היהודים בארץ, על פי תיאורו של יוסיפוס פלביוס מאות אלפי יהודים נהרגו בירושלים ובשאר חלקי הארץ, ואחרים נמכרו לעבדות ברומא.

שער טיטוס הממוקם בפורום רומאנום שברומא הוא שער ניצחון שהקדיש הקיסר דומיטיאנוס לאחיו טיטוס בשנת 82 לספירה, כשתים עשרה שנים לאחר הניצחון על היהודים במרד הגדול, שהסתיים בשנת 70 לספירה. שער ניצחון נוסף הוקם על ידי טיטוס עצמו שנה אחת קודם לכן בקירקוס מקסימוס שברומא. בחלקו הפנימי של השער יש תבליט מפורסם ובו שחזור תהלוכת הובלת השלל והביזה מירושלים.

חוק תשעה באב

במדינת ישראל קיים חוק איסור פתיחת בתי עינוגים בתשעה באב (הסמכה מיוחדת), תשנ"ח - 1997 קובע כי רשות מקומית מוסמכת להתקין חוק עזר שיאסור קיום עינוגים ציבוריים או פתיחת בתי אוכל בליל תשעה באב. בפועל צבינו של המרחב הציבורי מושפע מאווירת האבל של היום, רשויות מקומיות רבות התקינו חוקי עזר כאלה (גם לפני חקיקת החוק, מתקופת הסמכתן הכללית להתקין חוקי עזר.

יום תשעה באב חותם את תקופת בין המצרים - מ'ז' בתמוז ועד ט' באב בתקופה זו אסור להסתפר ואסור לערוך שמחות. המסורת אומרת שאחרי תקופה זו - באים ימים שמחים והראשון בהם הוא ט"ז באב.

ט' באב - לימוד לדורות

בימים אלו שבין חג השבועות חג מתן תורה ל - ט' באב יום חורבן בית המקדש שנחרב בגלל שנאת חינוס ימי בין המצרים עלינו להרבות בימים אלו באהבת חינוס לכל יהודי, למרות השנאה הגדולה הנשמעת בציבור בימים אלו מפי ציבור יהודי נגד ציבור יהודי אחר. בכל זאת עלינו לזכור את דברי רבי עקיבא "ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה".

ולכן עלינו לאהוב כל יהודי באשר הוא יהודי ואפילו אם הוא רשע גמור, ואפילו אם הוא משמין ומגדף (את ציבור השמאל, הימין, מזרחי, אשכנזי, את ציבור יראי ה' דתים וחרדים וכד') אסור לנו להגרר אלא לקרבם בעבותות אהבה רבה.

ואם ישאל השואל כיצד אפשר לאהוב יהודי כזה הרי הוא רשע? והרי הוא חוטא ומכעים? ומסביר בעל התניא את התשובה על פי הפסוק בספר משלי פרק י' פסוק יב "שִׁנְאָה תַעֲזֹר מִדְּנִים וְעַל כָּל פְּשָׁעִים תִּכְסֶּה אֶהָבָה." - כשאדם חוטא אפילו חטא חמור עדן הוא אוהב את עצמו כך כל יהודי עלינו לאהוב אותו כמונו כמו שאצלנו אין החטא פוגע באהבת עצמנו כך גם כשהאחר חוטא זה לא צריך לפגוע באהבתנו אליו, ולכן עלינו לותר גם כאשר פוגעים בנו ולשתוק.

ומי יתן ויתקיים בנו מאמר הרמב"ם ודרך הצדיקים שהם נעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים עושים באהבה ושמחים בייסורים ועליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. ובקיצור: בשנאה הורסים עולמות - ובאהבה בונים עולמות! תרבו באהבת חינוס - זה בריא לנפש ובריא לעם ישראל.

הלכות צום תשעה באב שנדחה למוצאי שבת

א. תשעה באב שחל בשבת ונדחה ליום ראשון, אין איסור כיבוס בשבוע שלפניו, וכן אין צריך להימנע מרחיצה בחמין, מאחר שלא חל בו תשעה באב. והוא הדין שמותר להסתפר לנוהגים שלא להימנע אלא בשבוע שחל בו תשעה באב. אבל לנוהגים להימנע מכל אלו כבר מ"ז בתמוז, ברור שאסור:

ב. אין אומרים צדקתך במנחה, כי נקרא מועד. מותר לאכול בשר ולשתות יין גם בסעודה שלישית שלאחר מנחה, שהיא סעודה המפסקת. ויש אומרים דמכל מקום לא ישב אז בסעודת חברים. אבל מותר לאכול עם בני ביתו, ויכול לברך בזמון. וצריך להפסיק מבעוד יום (19:30), כי בזמן בין השמשות אסור לאכול ולשתות, וכן שאר דברים האסורים בתשעה באב. ואין פושטים בגדי שבת מבעוד יום, עד בין השמשות. ואחרי צאת המוכבים, הולכים לבית הכנסת במנעל המותר בתשעה באב: ולכן ראוי לקבוע תפילת ערבית של תשעה באב מאוחר יותר (כסביבות שעה: 20:20).

ג. אומרים הבדלה בחונן הדעת, אבל אין מבדילים על הכוס. ומברך בורא מאורי האש קודם קריאת איכה, אבל לא על הבשמים. ובמוצאי תשעה באב מבדילים על הכוס, אבל אין לברך על הבשמים ולא על הנר, אפילו אם לא בירך עליו במוצאי שבת. ויהיה לבני ביתו, שלא יעשו מלאכה במוצאי שבת עד שיאמרו ברוך המבדיל בין קודש לחול, בלא שם ומלכות. ואם שכח מלהבדיל בתפילה, אינו צריך לחזור, שהרי יבדיל במוצאי תשעה באב על הכוס. ולא יטעם קודם. ואם צריך לעשות מלאכה, יאמר תחילה ברוך המבדיל בין קודש לחול, בלא שם ומלכות. והקטנים אוכלים ושותים אפילו שלא הבדילו:

ד. ט' באב אסור בלילה וביום כיום הכיפורים בחמישה עניים שהם: אכילה, שתיה, סיכה, נעילת הסנדל ותשימש המיטה. במנחה יושבים בבית הכנסת על כיסאות, ומחזירים הפרוכת למקומה ואין רשאים לשבת על הקרקע. בתפילת ערבית יושבים על הקרקע, מתפללים ערבית, אומרים קנות, מכבים אורות ומכריזים: השנה היא 1951 (ויש סוברים: 1949) לחורבן בית המקדש שיבנה במהרה בימנו אמן.

ה. נוטל ידיו עד קשרי אצבעותיו, ויכול להעביר את הלכלוך מעיניו כשידיו רטובות. בברכת השחר מדלג ברכת "שעשה לי כל צרכי". יש נוהגים שלא להתעטף בטלית ולא להניח תפילין בשחרית (אלא במנחה). יש נוהגים לומר האזינו במקום שירת הים ועדיף שלא לשנות. מנהגו שאין הכהנים נושאים את כפיהם בשחרית אלא במנחה.

ו. קידוש לבנה - נוהגים לדחות את קידוש הלבנה עד לאחר הצום, מפני שצריך לאומרו בשמחה, ובתשעת הימים מומעטים בשמחה. ויש שאמרו שעדיף לדחותו אולם מנגד יש שהסבירו שאדברה נכון לומר קידוש לבנה במוצאי תשעה באב, כי יש אז קצת שמחה על משיח בן דוד שנוולד בט' באב, ומלכות דוד נמשלה ללבנה. וכן, הוא סימן לגאולת ישראל שגם הם עתידים להתחדש כלבנה.

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

עלון זה מוקדש:

לדפוס: אברהם ולאה ציטרון. שרה בת שמחה. מרים יהודה. ציפורה ויהושע לוי. ביבה אלימלך. ישי הלוי. עורן בן עישה. תקוה בת עזיהו. אלגרה בת ג'אן. אסתר בת זוהרה. מלך בת ענולה. אברהם בן רחל. רחמים בן סולמנה. הראל בן אביגיל. אילנה בת סליחה. ישר ורחל לוי. חנה בת זוהרה. מיטל מוריה אדרי הי"ן. להחיות נעדי צה"ל ושביני ובהם: אורון שאול, הדר גולדן, גיא חבר, רון ארד, יהודה כץ, צבי פלדמן, יהונתן פולארד הי"ן.

לעילוי נשמת: הגר"ע יוסף זצוק"ל. הגר"מ אליהו זצוק"ל. רבי מסעוד מלול זצ"ל. רבי יצחק שושן זצ"ל. רבי יעקב שושן. הרב שלמה צורף. יונה יונה. סופר מנחם. אליהו קדושים. הרב אברהם צוקרמן. יצחק עמידה. נדיר נחום. נסים כהן. רובי צעדי. יצחק בן מלך מורח. מרדכי ומשה מורח. ישראל אברהם נתן. אברהם אוהיון. מרדכי צאני. שלמה בן מרים. יצחק ועמרם אטיאם. ר' חיים אוהנסה. לוי יצחק אמדי. אורן מועלים. אליהו מייט. דוד חגיבי. דוד גורסברג. יואל דללי. עמוס דמרי. סימנטוב משה יהודה. ישראל בן גמרה. רבי דוד הכהן. ישראל בן שושנה. נעים משה. אהרן מורח. יצחק ושמחה אילון. נסים וסוליקה שושן. יצחק ולאה אסטרנוג. נדירה שמעון. מנירה לוי. ליט שבת. אסתר בת תורא. אסתר חדר. חנה יצחק. דינה פונדק. אליהו בת פריחה. תירצה וגדון. אסתר וענבר נחום. הניאל אלמליה. אליהו אדרי. נסים מלי. מרים וענונו. עזיהו עמוס. רות יעקב. חיה רחל לוי. נעמה בת מנודה. לאויה מדר. זוהרה בת חנה. עליזה כהן. שרה אוליאלי. יוכבד ועקנין. חסיבה ששפותט. עישה דודן. ברכה סופר. רותי אטל. סבטלטה בת אולנה. אסתר איכנ. כמיסה דירי. כמיסה סרן. אליס טובלי. אילה שחר. רבקה ישעיהו. אריאל דרסערב י"ל. ולע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדור, שושנה רוזה, רפאל פריצ, וציעיליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה